

HARAKATLI O'YINLARNI TASHKIL ETISH VA O'TKAZISH METODIKASI

*Turan Xalqaro Universiteti
Gumanitar fanlar va Pedagogika
fakulteti Maktabgacha ta'lim
yo'nalishi 4- kurs talabalari
Turg'unova Shahzoda Rahmonjon qizi
Tojiahmedova Fotima Jakbaraliyevana*

Annotatsiya. “Maktabgacha ta'lim tashkilotlari”da jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini to'g'ri tashkil etish masalalari haqida so'z olib boriladi. Bolalarga jismoniy tarbiya mashg'ulotlari qayerda, qancha vaqt davomida, qanday vositalar yordamida va mashg'ulotlar qanday qismlarga bo'lib olib borilishi haqida yozilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, jismoniy tarbiya, ta'lim tarbiya, faoliyat, xarakatli o'yinlar, mashg'ulot, sog'lomlashtirish.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы правильной организации занятий по физическому воспитанию в дошкольных образовательных организациях. Освещаются условия проведения занятий по физическому воспитанию с детьми: где они проводятся, их продолжительность, используемые средства, а также структура и основные части занятий.

Ключевые слова: дошкольное образование, физическое воспитание, обучение и воспитание, деятельность, подвижные игры, занятия, оздоровление.

Abstract. This article discusses the issues of proper organization of physical education classes in preschool educational institutions. It describes where physical education classes for children are conducted, their duration, the means used, as well as the structure and main parts of the classes.

Keywords: preschool education, physical education, education and upbringing, activity, outdoor games, classes, health improvement.

Kirish. Harakatli o'yinlar aslini olganda qadimgi xalq pedagogikasining mahsulidir. Qadim vaqtlarda ham oilalarda bolalarni ilk yoshidan boshlab topqirlikka, zukkolikka, chaqqonlikka o'rgatadigan topishmoqlar, o'yinlar, maqol-masallar asosida tarbiyalab kelingan, kichkintoylarga dastlabki harakat malakalari bilan bog'liq bo'lgan harakatli o'yinlar o'rgatilgan. Tez aytish, hisoblash, sanoq o'yinlari, chori-chambar singari o'yinlar kichik yoshdagi bolalarni o'ziga jalb qilgan. Bolalar katta bo'lgan sayin ularga turli xil harakatlar bilan bog'liq bo'lgan xalq o'yinlari o'rgatilgan. Xalq og'zaki ijodidan olingan o'yin folklori bugungi kunda ham o'zining badiiy go'zalligini, tarbiyaviy ahamiyatini yo'qotmay kelayotganligi uchun ham eng qimmatli vosita sifatida amalda qo'llanmoqda. Har qanday o'yin – u xoh ijodiy. Xoh didaktik, xoh musiqiy, xoh harakatli o'yin bo'lmasin, baribir tevarak atrofidagi olamni bilish vositasi sifatida bolaning hayotiy o'ziga hos, muhim rol o'ynaydi.

Asosiy qism. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida harakatli o'yinlar o'tkazishda bolalarning yosh darajasini, jismoniy va fiziologik rivojlanishi va bolalarning qiziqishlarini hisobga olgan holda tanlanishi kerak. Kichik guruhlarda harakatli o'yinlar har kuni o'tkaziladi. Mashg'ulot davomiyligi 10-15 minut atrofida davom etishi kerak. Harakatli o'yinlar kunning turli paytlarida o'tkaziladi. Ertalabki nonushtaga qadar tarbiyachi barcha bolalarda yaxshi kayfiyat yaratish uchun individual yoki kichik guruh bilan o'tkaziladigan sokin harakatlardagi o'yinlarni o'tkazgani ma'qul. Sayrlar, jismoniy tarbiya, musiqa mashg'ulotlaridan keyin sayr paytida tarbiyachi xilma-xil harakat faoliyatini uyg'otuvchi mazmunli, harakatli o'yinlarni ularning butun qonun-qoidalari bilan hamda o'yin mashqlarni faol harakatlar bilan birga qo'shib o'tkazish kerak. Katta va tayyorlov guruhlarida mashg'ulot davomiyligi 20 minutgacha davom etishi maqsadga muvofiq bo'ladi. O'yin faoliyatida diqqatni, idrokni rivojlantirish, ilgari hosil qilingan tasavvur, tushunchalar, mo'ljal olish singari xususiyatlarni yana ham aniqlashtirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratiladi; o'yinlar ijodiy tasavvurni, xotirani, fikrlashni,

tafakkur faoliyatini yana ham rivojlantirishga yordam beradi. Shunday qilib harakatli o'yinlar bolaning aqliy rivojlanishiga xizmat qiladi. Bolalarda psixik jarayonlarni takomillashtirishda obrazli fikrlash katta ahamiyat kasb etadi. Bunday metod tasavvurni boyitib, o'yin harakatlarini ijodiy tarzda bajarishga undaydi. Psixologlar olib borgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bola o'yin faoliyati tufayli amalda fazo tushunchasini hamda predmetli faoliyatni o'zlashtiradi va shu bilan birga fazo to'g'risidagi ilgari hosil qilingan tasavvurlar yana ham takomillashib boradi. O'yinlarda fazoni idrok etish asosiy shakllar orqali: bavoita bilish, sensor histuyg'u va obrazlar orqali bilish hamda bilvosita mantiqiy fikrlash, tushunchalar shakllarda zuhr etiladi.

Harakatli o'yinlarda bolalar predmetlardan muayyan yaqinlikda yoki uzoqlikda bo'ladilar. Shu tufayli ularda ko'z bilan ko'rib mo'ljal olish, shuningdek, fazoda tovushni tinglash mo'ljal olish qobiliyati rivojlanadi. "Uzoqda-yaqinda", "Gox bu erda, gox u erda", "Qo'ng'iroqchalar bilan berkinish" va hokazo. Harakatli o'yinlar bolalarni vaqtga qarab mo'ljal olishining eng oddiy usuliga o'rgatadi: Ular o'yin vaqtida aytilgan, navbatma-navbat bajariladigan dastlab, so'ngra, bundan keyin, bundan oldin, hamma baravar degan so'zlarga oid harakatlarni to'g'ri bajaradilar. Bolalarga ko'rsatib berilgan muddat ichida signal bo'yicha o'yin topshirig'ini bajarishga o'rganadilar. Masalan: "Men beshgacha sanayman, sizlar shu vaqt ichida qo'lingizdagi bayroqchalardan gul yasaysiz", "Qani, men chirmandaga uch marta urgunimcha kim oldin safga turib olarkin", - degan so'zlarga bolalar tez harakat bilan javob beradilar. Bunday o'yinlarda kichkintoylar mo'ljal olishni, izchil harakat qilishni va muayyan vaqt davomida ish bajarishni o'rganadilar.

Xulosa. O'yinlar mazmuni ularda yuz beradigan vaziyat hamda o'yin qoidalarini mustaqil so'zlab berish, personajlar harakatini bajarib ko'rsatish; bolalar turgan joyni, o'yin belgilarini va harakat yo'nalishini atamalar yordamida tushuntirish; o'tkazilgan o'yinni tahlil qilib berish-bular bari bolalarning intellektual rivojlanishiga yordam beradi. Tarbiyachi bolalarning harakat qilish tajribasini o'zining obrazli so'zlari bilan bolalar tasavvuriga ta'sir ko'rsatish orqali

amalga oshiradi, har bir bolaning ijodiy ijrochilikdan iborat o'yin faoliyatini rag'batlantirib, to'g'ri yo'lga solib turadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rahimqulov K.D., Usmonxo'jayev T.S. «Jismoniy tarbiyadan bolalar va o'smirlar uchun 1000 mashq hamda harakatli o'yinlar. 2001y.
2. Raximqulov K.D. «Kichik yoshdagi bolalarning qaddi qomatini rivojlantirishga mo'ljallangan mashqlar va harakatli o'yinlar» 2001 y
3. Arjan Egges, Arno Kamphuis, Mark Overmars "Motion in Games" First International Workshop, Utrecht, MIG 2008. 236 s.
4. Active schools. Kori ki te Kura. Games sport New Zealand 2012 year.
5. Harko Brown. Traditional Maori Games. - Copyright © 2006 year.